

DAVLATIMIZDA BOLALAR OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI BOZORINING O'RNI VA AHAMIYATI

*Farg 'ona soliq texnikumi 1-23 guruh o'quvchisi **Abdujabborov A.***

*Farg 'ona soliq texnikumi yetakchi o'qituvchisi **O'rmonov X.***

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalar oziq-ovqat mahsulotlari bozorida marketing tadqiqotlari o'tkazish va bolalar oziq-ovqat mahsulotlari bozorining xususiyatlariga ko'ra tas-niflanishi ko'rib chiqilgan. Bolalar oziq-ovqat mahsulotlari bozorining alohida elementlarining o'zaro bog'liqlik sxemasi ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiyot, bolalar, bolalar oziq-ovqati, bozor, bolalar oziq-ovqati bozori, ulgurji va chakana bozor.

Жаҳонда 2019 йил бошланган COVID-19 пандемияси аҳолининг озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш, қулай агробизнес муҳитини шакллантириш ва қўшилган қиймат “занжири”ни яратиш омиллари, айниқса, болалар озиқ-овқа-тига бўлган эътиборнинг эҳтиёжи янада ошганини кўрсатган. Болалар озиқ-овқат маҳсулотлари бозорини тадқиқ қилишда ундаги жараёнлар хусусиятларига алоҳида эътибор қаратилиши лозим.

Биринчи навбатда, сотувчилар ва харидорлар ўртасидаги муносабатлар ва воситачиларнинг ўзига хос хусусиятлари ҳисобланиб, ишлаб чиқарувчи томонидан озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш ҳажмини ўз вақтида ошириш ёки камайтиришнинг иложи бўлмаган ҳолатларда ҳам озиқ-овқат истеъмолини харидор узоқ вақт давомида ушлаб туролмаслигидир. Шу сабабли истеъмолчи томо-нидан ҳам, ишлаб чиқарувчи томонидан ҳам, маълум бир тизим сифатида бо-зорнинг ўзига хос хусусияти сифатида тан оlinиши керак. Шундай қилиб, ҳар доим ҳам бозорнинг асосий таркибий қисмлари талаб ва таклиф нарх тизимидан келиб чиқиб, бошқа томоннинг позициясига

мос равишда жавоб бера олади. Характерли белгиларга қараб озиқ-овқат товарлари бозорларининг кўп турлари mavjud

Болалар озиқ-овқат маҳсулотлари бозори ҳудудий қамрови бўйича дунё, давлатлараро, умуммиллий, минтақавий ва маҳаллий бозорларга бўлинади. Таъминот нуқтаи назаридан, экспорт қилувчи ва импорт қилувчи бозорлар-га ажратилади. Товарлар ҳаракати шаклига кўра, улгуржи (B2B) ва чакана (B2C) бозорлар ажралиб туради, сақлаш муддати бўйича узоқ муддатга мўл-жалланган товарлар бозори ва тез бузиладиган маҳсулотлар бозори каби таснифланиши мақсадга мувофиқ. Турли хил озиқ-овқат бозорлари тўлов қобилятига бўлган талабнинг паст даражадан юқори даражасигача фарқ қилади. Бозорда сотилади-ган маҳсулотга қараб эса озиқ-овқат бозорлари нон ва нон маҳсулотлари, гўшт, сут, сабзавот, мева ва бошқа бозорларга бўлиб таснифланиши тавсия этилади. Озиқ-овқат бозорининг асосий турлари товарларни савдо орқали сотиш жараёнида амалга ошириладиган талаб ва таклиф муносабатларидир. Бу ишлаб чиқаришдаги таркибий силжишларни келтириб чиқарадиган, нархлар даражаси ва динамикасига таъсир этувчи, агробизнес секторлари ўртасида капиталнинг ошиб боришига ёрдам берадиган восита ҳисобланади. Шун-га асосланган ҳолда озиқ-овқат товарлари бозори алоҳида элементларнинг ўзаро алоқавий тизими тавсия этилади

Болалар озиы-овыат маъсулотларини ишлаб чиқариш корхоналарига, болалар озиқ-овқат маъсулотларининг хавфсизлигига, сақланишига ва ташилишига бўлган санитария-гигиена талаблари” 0059-23-сон СанQ ва Н янги лойихаси – болалар озиы-овыат маъсулотларини ишлаб чиқариш билан шуғулланадиган корхоналарнинг жойлашувига, уларнинг санитария-гигиена ҳолатига, болалар озиқ овқат маҳсулотларининг хавфсизлигига, сақлаш ва ташишга, шунингдек, ходимларнинг шахсий гигиенасига қўйилган санитария-гигиена талабларини белгилайди.

Мазкур санитария қоидаларни ишлаб чиқишда маҳсулот хавфсизлигига доир талаблар белгиланган Кодекс Алиментариус комиссияси қоидалари ва принциплари тавсияларидан фойдаланилган.

Шунингдек, ушбу лойихага қуйидаги янги талаблар киритилди: тушунчаларга қонун ҳужжатларига мос ўзгартириш ва қўшимчалар киритилган;

-корхоналарнинг жойлашуви ва ҳудудига қўйиладиган санитария-гигиена талабларига болалар озиқ-овқат маҳсулотларининг модда ва кимёвий таркибига қўйилган санитария-гигиена талабларига;

- болалар озиқ-овқат маҳсулотлари хавфсизлигини таоминлаш чораларига;

-дезинфекция, дезинсекция, дезатизация тадбирлари;

-ҳодимларнинг шахсий гигиенасига қўйиладиган санитария-гигиена талабларига Кодекс Алиментариус комиссияси қоидалари ва принциплари тавсияларида берилган талабларига мослаштирилди.

Болалар озиқ-овқат маҳсулотлари бозори уни бошқа турли товарлар бозорларидан ажратиб турадиган бир қатор характерли иқтисодий хусусият-ларга эга. Иқтисодий адабиётларни ўрганиш натижаларини умумлашти-риш асосида болалар озиқ-овқат бозорининг қуйидаги ўзига хос хусусият-ларини ажратиб кўрсатиш мумкин:

- етказиб бериш ҳажмида бошқаришнинг чекланганлиги;
- беқарорлик ва нотекис таъминот;
- таъминотнинг паст эгилувчанлиги;
- талабнинг паст эгилувчанлиги;
- юқори саноат хавфлари;
- талабнинг узлуксизлиги;
- бошқа бозорларга нисбатан юқори харажатлар;
- бошқа бозорлар билан таққосланганда юқори рақобат;
- минтақавий тафовутлар, уларни бартараф этишнинг қийинлиги;
- маданий анъаналарнинг ишлаб чиқариш таркибига таъсири.

Болалар озиқ-овқат маҳсулотлари бозорининг асосий хусусиятларидан бири экологиянинг бузилиши, гендер сиёсати ва турли хил касалликларнинг пайдо бўлиши, айниқса, пандемия даврида, она сутини ўрнини босадиган маҳсулотлар ишлаб чиқарилишини тақозо этади. Бунинг учун нима, қанча, қандай қилиб деган саволларга фақатгина сифатли маркетинг тадқиқотлари жавоб бера олади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 2020 йил 25 январь /uza.uz/oz/politics
2. Ergashxodjayeva Sh.Dj., Ikramov M.A., Adilova Z.Dj., Abduhalilova L.T., Napiyeva N.M. Marketing tadqiqotlari/ O'quv qo'llanma. – T.: Standart, 2019. – B.
3. Д. Мейлиева “Болалар озиқ-овқатлари бозорида маркетинг тадқиқот-ларини такомиллаштириш”. International Scientific and Practical Conference: Actual tasks of the effective use of modern marketing concepts in the development of the national economy. Collection of scientific articles and abstracts of the International Scientific Conference. (October 25, 2022). – T.: TSUE, 2022. (Volume 1)-809 pages. www.myscience.uz.